

Ügyvédség.

Ügyvédi numerus clausus.

Dicséret illeti az igazságügyi kormányt azért az elhatározásáért, hogy — a kamarák ismételt sürgetésére — végre programjába vette az „ügyvédkérdés” megoldását. Hiszen vián felül áll, hogy a magyar ügyvédi kar válságos anyagi helyzetben van s így elismerésreméltó, ha az államhatalom megfelelő intézkedésekkel segítségére siet az önhibáján kívül bajbajutott, de egyébként hazafiui kötelességeit ma is híven teljesítő karnak!

Az ügyvédség feszült figyelemmel lesi, hogy melyek lesznek azok a kormányintézkedések, melyekkel a kar sorsát jobbra akarják fordítani. Eddig — sajnos — *csak a numerus clausus* tervbe vétele szivárgott ki.

Az ügyvédi karnak jelentékeny része — úgy nálunk, mint külföldön — mindig ellenezte a zárt számot. A Budapesti Ügyvédi Kamara válaszmánya néhány héttel ezelőtt napi-rendre tüzte ezt a kérdést s a válaszmány tagjai — négy szó kivételével — a szabad ügyvédség mellett nyilatkoztak. A budapesti kamara összes tagjainak megszavaztatása most folyik, de már is látható a beérkezett szavazatokból, hogy a karnak mintegy 80 százaléka elveti a numerus clausust.

Abból a körülményből, hogy a bel- és külföldi ügyvédség — mely közvetlenül van érdekelve a kérdésnél — állandóan és céltudatosan ellenzi a zárt szám behozatalát, igazságügyi kormányunknak meg kellene állapítani, hogy *nem ez az az arkánium, mely az ügyvédi kar nyomasztó helyzetét megszüntetni képes.*

A kamarák jelentései évek óta hangoztatják, hogy az ügyvédi kar anyagi boldogulása *szerves összefüggésben van az általános gazdasági helyzettel*, s így, míg az utóbbi nem fog javulni, addig az ügyvédség sorsa sem fog jobbra fordulni.

A kar tulszufaltsága, amelyen a numerus clausus segíteni kíván, az ügyvédség bajainak *csak egyik kuforrása*. A zszufaltság egyébként nem új jelenség. 1910-ben Székely Ferenc igazságügyminiszter tervezetet készített, melynek indokolásában megállapította, hogy az ügyvédi karba való tódulás *már veszedelmes arányokat ölt* s ennek ellensúlyozása céljából a joggyakorlati időnek az ügyvédhelyettesi intézménnyel való kibővítését akarta behozni, amivel egyrészt azt célozta, hogy a fiatalságot az ügyvédi pálya előtanulmányainak meghosszabbítása által lehetőleg elriassza, másrészt pedig azokat, akik mégis ragaszkodnak az ügyvédi foglalkozáshoz, képzetebbekké és versenyképesebbekké tegye. Székely tervezete több mint két év mulva került csak törvénytarunkba s az akkor már bejegyzett ügyvédjelölteknek — feltéve, hogy másfél év alatt leésszik az ügyvédi vizsgát — a törvény elengedte a két-éves utógyakorlatot.

Székelynek ez a jogalkotása — ami a kar zsufoltságát illette — *visszafelé sült el*. Boldog-boldogtalan lázasan igyekezett a tervezet megjelenésétől a kiméleti idő lejártáig (1910 június—1913 november 1-ig) a vizsgákat leléteni s ez, ha nem épen a kellő felkészültség, de a protektorok ügyes szelekciója révén sikerült is. 1910—1913. években így emelkedett 1648-ról 2186-ra — tehát 538-al — a budapesti bejegyzett ügyvédek száma. (A háboru kitörése után az utógyakorlatot eltörölték, és így Székely jóakaratu intézkedése csak a kar *rendkívüli elszaporodását eredményezte.*)

1920-ban ismét szokatlan nagy a „fellendülés“ Budapestén. Ennek az évnék a szaporulata 233. Magyarázata az, hogy ekkor tódulnak ide megszállott területek ügyvédei. Kormányzati beavatkozással s a menekült ügyvédek némi hatósági támogatásával el lehetett volna kerülni azt, hogy a „menekült“ ügyvédek tulnyomó része Budapestén telepediék le; e helyett el lehetett volna helyezni őket a vidéki törvényszéki és járásbirósági székhelyeken anélkül, hogy az egyes helyeken nagy lett volna a létszámszaporulat.

Miután ekkép 1910 óta a kar *elszaporodása hatósági intézkedésekkel alátámasztott*, 1921-ben az igazságügyi kormány ismét jól sikerült létszámszaporítási intézkedést tett. Az 1921: 27. t.-c.-re gondolok, mely egyes birói diplomával bíró nyugdíjas köztisztviselőknek — ügyvédi oklevél nélkül — megengedte az ügyvédi bejegyzést. Ez a rendelkezés okozta, hogy 1921. évben ismét 217-tel szaporodott a budapesti ügyvédi kar, és a legutolsó évek szaporulatában is szerepet játszanak a nyugdíjba vonuló köztisztviselők.

Az igazságügyi kormány tehát 1921-ben még nem tartotta veszedelmesnek a tulsufoltságot, mert különben bizonyára nem igyekezett volna a további szaporodást törvényhozás útján elősegíteni.

Kérdés, mi tette aktuálissá a numerus clausus kérdésének fellelését?

Az utolsó négy év szaporulata Budapestén 105. Ez nem tekinthető „veszedelmes“ szaporodásnak, ha tekintetbe vesszük, hogy a budapesti kar létszáma több mint 3000. Az ügyvédjelölti succrescentia adatai sem elijesztők. A budapesti jelölti kar (mely az összes jelölteknek mintegy 80 százalékát teszi) az utolsó négy évben 347-tel *kevesbedett*. Az 1926. december 31-ki létszám 652 volt; azonban sok az „áljelölt“, akiknek kiirtását a kamara most nagy intenzitással fogantositja. Hozzá kell vennünk még azt is, hogy az 1920. évi 25. t.-c. (az egyetemi numerus clausus törvénye) már 1925. ősze óta érezeteli létszámcsökkenő hatását. Mindebből megállapítható, hogy *imminens veszély nem teszi szükségessé*, sőt indokolttá sem a numerus clausus jogfosztó intézményének a behozatalát.

Lássuk, mi lenne a zárt szám hatása a jelenlegi ügyvédi karra, a succrescentiára s a jogkereső közönségre.

A jelenlegi ügyvédi karra:

Budapestén a numerus clausus létszámcökkentő hatása — ha a törvény életbeléptetésekor azonnal lezárják a sorom-

pókat és a kamarában megürülő helyeknek egyharmadát fogják betölteni, amint ezt az igazságügyminiszter ur felsőházi beszédében említette — csak 20—25 év múlva kezd majd érezhetővé válni, és ha a Budapesten megélhetésre számító ügyvédi kar létszámát 1500-ra tesszük, erre a csökkenésre csak 40—50 év múlva lehet számítani, mert hiszen a jövőben önkéntes kilépések alig-alig lesznek s csak a haláloseket lehet tekintetbe venni. (Ugyanez a helyzet némi korrekтивummal a jelentősebb vidéki emporiumokon is.)

A jövedelem megoszlása az egyes ügyvédek közt numerus clausus mellett époly egyenlőtlen lesz, mint ma. Zárt szám mellett is lesznek mammut-irodák és nincselének.

A szellemi és erkölcsi nivó emelkedése nem várható, mert hiszen ez a numerus clausussal összefüggésben nincs. Azok, akik a háborus kedvezmények révén kellő elméleti és gyakorlati képzettség nélkül kerültek a karba, benne fognak maradni. Az erkölcsi nivó pedig kis részben függ a kereseti viszonyoktól, inkább a kar erkölcsi nevelésétől, önfegyelmeztségétől és igazságos, de szigorú fegyelmi biráskodástól, mely numerus clausus nélkül is megvalósítható.

A zárt szám hatása a succrescentiára.

Már rámutattunk, hogy a numerus clausus létszámcsökcentő hatása, ha a sorompó a törvény életbelépésekor azonnal lezárul, csak 20—25 év múlva kezdődik. Ebben az esetben azonban óriási igazságtalanság történik azokon a fiatal embereken, akik éveken át (esetleg 8—10 évig) már erre a pályára készültek, nagy szellemi és anyagi befektetéseket tettek s most egy tollvonással eltiltják őket az általuk választott pályától, melyre őket talán tehetségük, de mindenesetre végzett munkájuk feljogosítaná. Ez áll elsősorban a bejegyzett ügyvédjelöltekre, de áll a joghallgatókra is, akik az 1920. évi 25. t.-c. rendelkezései szerint bizonyos szelekción átmentek s most rosszabb helyzetbe kerülnek, mint azok, akiket nem engedtek az egyetemre s így legalább nem töltötték hiábavaló módon legszebb fiatal éveiket. Ezeket az ifjakat ne próbálják azzal vigasztalni, hogy rövid várakozás után mégis bejuthatnak a karba, mert bizonytalan, hogy mennyi ideig kell várni s bizonytalan, hogy a szelekciónál egyáltalán bejutnak-e?

Ha pedig a jelenlegi ügyvédjelöltek, estleg a jelenlegi joghallgatók részére nyitva tartják a sorompókat, akkor a numerus clausus létszámcsökcentő hatása oly távoli időre fog esni, hogy ily erőszakos rendszabályt nem érdemes már fogadni venni.

A zárt szám megvalósítása vagy a jelentkezők diplomájának anciennitása vagy qualitativ szelekció alapján történhetik. Ha a diplomák sorrendjében bocsátják be a jelentkezőket, akkor a vak véletlen a legnagyobb tehetségeket kiszoríthatja. Ha pedig szelekció útján töltik be az üres helyeket, az tág teret engedne a protekciónak annál a fórumnál, mely a szelekciót gyakorolja, s így előreláthatólag nem a legkiválóbb, hanem a legjobb összeköttetésekkel bíró lenne a győztes. Ez

az aggodalom fennáll akkor is, ha a kamarák autonómiájára bíztnék a kiválasztás; még rosszabb lenne a helyzet, ha valamilyen állami szerv nevezné ki az új ügyvédet, mert akkor bizonyos függőség létesülne az ügyvéd s az állam közt, ami megbénítaná a szabad ügyvédkedést.

A numerus clausus hatása a jogkereső közönségre.

A közönségnek egyáltalában nem érdeke az ügyvédi karba való felvétel korlátozása. A zárt szám hívei ugyan azt vitatják, hogy emelkednék a kar anyagi és szellemi színvonal, ez azonban nem áll! Már utaltam arra, hogy a jövedelemelosztás numerus clausus mellett is egyenlőtlen. A kar szellemi nivóját az „új rend“ nem emelné; azok, akik kellő készségtelenség nélkül — háborus kedvezmények révén — bekerültek a karba, ezután is benmaradnának. Ami pedig a későbbi nemzedék szellemi színvonalát illeti, e tekintetben sem lehetnek nagy várakozásaink, mert hiszen *elsőrendű* fiatalemberek kerülni fogják azt a pályát, melyről sohasem biztos, hogy egyáltalán, vagy legalább hogy mikor nyílik meg előttük. Ugyanez áll az erkölcsi nivóra is.

Nem lehet közömbös a közönség szempontjából az sem, hogy valaki saját erejéből, tehetségéből és szorgalmából jut-e be a karba, vagy pedig állami vagy társadalmi protekció kihasználásával. Az ügyvédnek — ép a kellő jogvédelem kifejezése szempontjából, tehát a közönség érdekében — teljesen szabadnak és függetlennek kell lenni. Az, aki a karba csak mások kegyének keresése által tud bejutni, nem lesz képes majd a szabad, jogos, de sokszor kíméletlen kritika fegyverét úgy forgatni, ahogy azt a rábizott személyi vagy vagyoni érdek megkívánja.

Megállapíthatjuk tehát, hogy a numerus clausus sem a jelenlegi ügyvédi karnak, sem a feltörekvő új jogásznemzedéknek, sem a jogkereső közönségnek érdekében nem áll, — egyiküknek sem kell.

Az ügyvédség bajainak orvoslására a *numerus clausus* nem alkalmas eszköz. A túlszűfolttség a tetőpontot már elérte. A létszám csökkentését *az egyetemi tanulmányok és a joggyakorlat hatályosabb ellenőrzése* (az ügyvédjelöltek szellemi és erkölcsi kiképezése szempontjából), *az álljelöltek és állfőnökök szigorú büntetése, az összeférhetlenség komoly észlelése és lehetetlenné tétele, a zugírászat rendszeres üldözése s az erre vonatkozó törvényes rendelkezések lényeges súlyosbítása, végül az 1921. évi 27. t.-c.-nek pro futuro hatályon kívül helyezése által érhetjük el.* Ezek a minél rövidebb idő alatt megvalósítandó intézmények — véleményem szerint — inkább segítenek a zsűfoltzáson, mint a numerus clausus és más retrográd rendelkezések.

Ezenkívül *az ügyvédi munkaalkalmakat kell szaporítani* mindazon a téren, ahol az ügyvéd beavatkozása a közönség érdekét szolgálja. *Többet az ügyvédi kar sohse fog kívánni!*

Dr. Popper Tódor,

a Budapesti Ügyvédi Kamara főtitkára.